

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 11.3.2003
KOM(2003) 113 endelig

**UDKAST TIL MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN
TIL MINISTERRÅDET, EUROPA-PARLAMENTET, DET ØKONOMISKE OG
SOCIALE UDVALG OG REGIONSUDVALGET**

EUROPÆISK FORSVAR - INDUSTRI- OG MARKEDSSPØRGSMÅL

På vej mod en EU-politik med hensyn til forsvarsmateriel

INDHOLDSFORTEGNELSE

RESUMÉ.....	3
Indledning.....	5
1. De seneste udviklingstendenser styrker argumenterne for en europæisk rustningspolitik.....	6
1.1. De seneste udviklingstendenser i og uden for EU	6
1.2. Europæisk rustnings- og industripolitik.....	7
1.3. Europæisk rustningspolitik og traktatens bestemmelser	8
2. Målsætningerne for en europæisk rustningspolitik.....	9
2.1. Efterspørgslen efter forsvarsmateriel	10
2.2. Udbud af forsvarsmateriel.....	10
2.3. Regulering af markedet for forsvarsmateriel i EU.....	12
2.4. Forskning	12
3. Aktionsforslag.....	13
3.1. Mod en europæisk marked for forsvarsmateriel	13
3.1.1. Standardisering.....	13
3.1.2. Overvågning af forsvarsrelaterede industrier.....	14
3.1.3. Overførsler inden for EU	14
3.1.4. Konkurrencepolitik	14
3.1.5. Mere valuta for pengene i forbindelse med indkøb af forsvarsmateriel	15
3.1.6. Eksportkontrol med varer med dobbelt anvendelse.....	16
3.2. I retning af en mere sammenhængende europæisk indsats med hensyn til avanceret forskning i sikkerhedsspørgsmål.....	17
4. Emner, der kan tages op til yderligere overvejelse i EU og medlemsstaterne.....	18
4.1. Forslag om et agentur for forsvarsmateriel i EU.....	18
4.2. Forsyningssikkerhed	19
4.3. Spørgsmål omkring handel med forsvarsmateriel.....	19
5. Konklusion	20

RESUMÉ

I 1996 og 1997 udarbejdede Kommissionen to meddelelser for at opmuntre til industriel omstrukturering og større effektivitet på det europæiske marked for forsvarsmateriel. Nogle af disse idéer blev ført ud i livet. Men medlemsstaterne foretog sig ikke noget på en række væsentlige områder, idet de måske følte, at forslagene var forud for deres tid. Efter en periode med ændringer i denne sektor og i EU's institutionelle rammer, herunder de første skridt i retning af en reel europæisk sikkerheds- og forsvarspolitik (ESDP), opfordrede Europa-Parlamentet i en resolution af 10. april 2002 Kommissionen til at forelægge en ny meddelelse.

Det Europæiske Konvent har sat skarpere fokus på de behandlede spørgsmål. En arbejdsgruppe vedrørende forsvar har fremsat vigtige anbefalinger, som vil være genstand for yderligere arbejde i de kommende måneder.

En styrkelse af de europæiske virksomheders industrielle og markedsmæssige situation vil i stor udstrækning forbedre EU's evne til at gennemføre Petersberg-opgaverne i forbindelse med gennemførelsen af ESDP. En sådan styrkelse vil også have en positiv virkning på det kollektive forsvar ved at styrke Europas bidrag til NATO.

Uanset de langsigtede perspektiver for en fuldt udbygget europæiske politik med hensyn til forsvarsmateriel er Kommissionen besluttet på at gøre fremskridt, lige så snart dette er muligt. Denne meddelelse foreslår derfor en indsats på følgende områder:

- Standardisering: Interessenterne erkender behovet for en harmoniseret europæisk tilgang til standardisering af forsvarsmateriel. Kommissionen arbejder på dette spørgsmål med CEN for at bidrage til samarbejdet mellem forsvarsministerierne og industrien, så der ved udgangen af 2004 kan udarbejdes en håndbog med standarder, der generelt anvendes til indkøb af forsvarsmateriel.
- Overvågning af forsvarsrelaterede industrier: Interessenterne har brug for et klarere billede af det industrielle og økonomiske landskab i Europa på forsvarsområdet. Til dette formål foreslås det i meddelelsen at iværksætte en overvågningsaktivitet hvad angår forsvarsrelaterede industrier.
- Overførsler inden for EF: Det har længe været fremført, at et forenklet licenssystem kunne hjælpe med at mindske de tunge administrative procedurer, som hindrer fri bevægelighed for komponenter til forsvarsmateriel mellem EU-landene. Kommissionen foreslår at iværksætte en konsekvensundersøgelse i 2003 og afhængigt af dens resultater begynde udarbejdelsen af det rette lovgivningsinstrument ved udgangen af 2004.
- Konkurrence: Konkurrence forbedrer markedets effektivitet og beskytter innovation. Følgelig, og uden at udelukke muligheden for undtagelser, der er i overensstemmelse med traktaten, agter Kommissionen at fortsætte sine overvejelser om anvendelse af konkurrencereglerne inden for forsvarssektoren.
- Indkøbsregler: Harmoniserede indkøbsregler for forsvarsmateriel ville også øge markedets effektivitet. På dette grundlag bør der anstilles overvejelser om, hvordan man optimerer indkøb af forsvarsmateriel på nationalt plan og på EU-plan. Slutmålet

vil være at have et fælles sæt af regler for indkøb af forsvarsmateriel i Europa. Der er afsagt flere betydningsfulde domme af Domstolen i de seneste år, som er relevante for dette arbejde - især med hensyn til at definere rækkevidden af artikel 296. Kommissionen vil udsende en fortolkningsmeddelelse ved udgangen af 2003 om de konklusioner, der kan drages af disse domme. Parallelt hermed vil den arbejde på en grøn bog, som forventes at kunne udsendes i 2004 som grundlag for drøftelser med interessenterne.

- Kontrol med eksporten af varer med dobbelt anvendelse: Der findes internationale eksportkontrolordninger - men i de fleste tilfælde er EF ikke medlem heraf. Konsekvensen heraf er, at medlemsstaterne ofte indtager deres holdninger uden koordinering, hvilket unødvendigt kan begrænse eksportmulighederne for civile industrier i EU og påvirke det indre markeds funktion efter udvidelsen. Meddelelsen foreslår at rejse disse spørgsmål i de relevante rådsinstanser.

- Forskning: Meddelelsen foreslår, at medlemsstaterne og industrien konsulteres i 2003 for at få fastlagt fælles behov og få opstillet en sikkerhedsrelateret forskningsdagsorden. I den forbindelse agter Kommissionen at iværksætte et pilotprojekt.

Kommissionen har fulgt debatten om en mulig ramme for forsvarsmateriel i EU, som overvåges af et eller flere agenturer. En sådan ramme kunne hjælpe med at koordinere de nationale samarbejdsprogrammer og skabe grundlag for at inddrage medlemsstater, som for tiden ikke deltager. Indtil nu har medlemsstaterne valgt at foretage det meste af dette arbejde uden for EF-traktaten, men der kan også være plads til anvendelse af visse EF-instrumenter og mekanismer.

INDLEDNING

I 1996 og 1997 udarbejdede Kommissionen to meddelelser¹ om forsvarsrelaterede industrigrene med henblik på at opmuntre til omstrukturering og oprettelse af et effektivt europæisk marked for forsvarsmateriel. For nogle af disse spørgsmåls vedkommende blev der fulgt op med konkrete forslag og aktioner. Med hensyn til de væsentligste reformer fandt medlemsstaterne imidlertid, at det var for tidligt med aktioner på europæisk niveau.

Efter en periode med betydelige ændringer inden for rustningsindustrien og i EU's institutionelle rammer, herunder udviklingen inden for den europæiske sikkerheds- og forsvarspolitik (ESDP), opfordrede Europa-Parlamentet i en resolution af 10. april 2002 Kommissionen til at tage rustningsspørgsmålet op i en ny meddelelse.

I efteråret 2002 oprettede Det Europæiske Konvent en arbejdsgruppe vedrørende forsvarsspørgsmål under kommissær Michel Barniers formandskab. I den rapport, der blev udarbejdet af gruppen², understreges det bl.a., at troværdigheden i den europæiske forsvarspolitik må bygge på eksistensen og udviklingen af en europæisk forsvarskapacitet og en styrkelse af forsvarssektorens industrielle og teknologiske grundlag.

Samlet set bruger EU-landene mindre end det halve af, hvad USA bruger på forsvar³. Det samlede amerikanske forsvarsbudget løber op i 390 mia. USD om året, sammenlignet med et samlet budget på 160 mia. EUR for EU-landene under ét. Forsvarsinvesteringerne i Europa har i mange år været betydeligt mindre end i USA, når det drejer sig om indkøb (40 mia. EUR i Europa mod 100 mia. USD i USA) og forskning (10 mia. EUR i Europa mod 50 mia. USD i USA). Men bortset fra det absolutte omkostningsniveau, som nødvendigvis er en funktion af deres respektive målsætninger, præsterer Europa betydeligt mindre med hensyn til operationel kapacitet. Den reelle militære kapacitet i EU-landene skønnes at ligge på 10 % af USA's⁴. Dette forhold har indvirkninger på det transatlantiske forhold. En styrkelse af det europæiske forsvarsmæssige og teknologiske industrielle grundlag kan yde et betydeligt bidrag til den kollektive sikkerhed i en NATO-sammenhæng og i forbindelse med andre partnerskaber.

Skatteborgerne bør have mest muligt ud af de investeringer, de foretager i sikkerhed. Der er meget, der peger i retning af, at dette ikke er tilfældet i dag, og at et europæisk marked for forsvarsmateriel ville medføre betydelige omkostningsbesparelser. Det er af afgørende betydning både for den civile sektor og for forsvarssektoren, at vi skaber et miljø, hvor de europæiske virksomheder kan give bedre valuta for pengene. Det er derfor at Kommissionen ønsker at sætte spørgsmålene om våbenhandel og -produktion ind i deres industrielle kontekst. Der tænkes her på al industriel aktivitet i Europa, der har relation til komponenter, som kan ende med at indgå i civile og/eller militære produkter.

Omkostningseffektivitet i forbindelse med forsvarsudgifter, opretholdelse af et konkurrencedygtigt forsvarsmæssigt og teknologisk industrielt grundlag, bedre adgang for EU-fremstillede varer til tredjelandes markeder, moralske og retfærdige principper i

¹ KOM(96) 10 og KOM(97) 583.

² Endelig rapport fra arbejdsgruppe 8 om forsvar: CONV461/02 af 16. december 2002.

³ Uanset stigningen i det amerikanske forsvarsbudget fra 2003 på i alt 100 mia. USD over en treårsperiode.

⁴ Se Europa-Parlamentets resolution af 10. april 2002.

våbenhandelen, leveringssikkerhed og også behovet for at respektere medlemsstaternes beføjelser inden for dette følsomme område er alle vigtige overvejelser ved fastlæggelsen af en rustningspolitik⁵ EU.

Hvad den militære side angår kræver en effektiv indsats fra de multinationale styrkers side, såsom Eurocorps, Eurofor og Euomarfor, den højeste grad af interoperabilitet i deres udrustning. For at opnå dette på en omkostningseffektiv måde ville løsningen være i stadig højere grad at udstyre de nationale enheder, der udgør disse styrker, med det samme udstyr.

Hvad den industrielle side angår vil overlevelsen af et europæisk forsvarsindustrielt grundlag, der er i stand til at støtte ESDP, afhænge af en heldigt gennemført national og transeuropæisk konsolidering af industrien samt transatlantiske partnerskaber mellem virksomhederne. Det forhold, at de retlige og regulatoriske rammer i dag er fragmenterede, lægger begrænsninger på virksomhedernes tilpasningsevne eller presser dem til strategier og alliancer, som placerer EU i en ugunstig situation. Hvis det ikke lykkes at sikre et konkurrencedygtigt forsvarsindustrielt grundlag, og hvis den autonome design- og innovationskapacitet går tabt, sker der en begrænsning af valgmulighederne, hvilket på lang sigt vil føre til højere indkøbsomkostninger.

Af alle disse grunde er der stærke argumenter for en mere koordineret forsvarsmaterielpolitik i EU. Ligesom ESDP kompletterer de enkelte medlemslandes forsvarspolitik og NATO, ville en forsvarsmaterielpolitik i EU komplettere tilsvarende nationale politikker.

Et helt afgørende bidrag, som Kommissionen kan yde på dette område, er at søge at forbedre kvaliteten af de regulatoriske rammer, der styrer behandlingen af våbenindustrien i EU. Dette er formålet med denne meddelelse.

De europæiske forsvarsindustrier konkurrerer på et globalt marked. Kommissionen er klar over, at der er behov for på et senere tidspunkt at tage en række spørgsmål op, såsom muligheden for at få den eksisterende adfærdskodeks for våbeneksport til at fungere bedre og for at få gennemført en yderligere åbning af tredjelandenes markeder for europæiske forsvarsprodukter.

1. DE SENESTE UDVIKLINGSTENDENSER STYRKER ARGUMENTERNE FOR EN EUROPÆISK RUSTNINGSPOLITIK

1.1. De seneste udviklingstendenser i og uden for EU

På Det Europæiske Råds møder i Köln og Helsinki blev der givet et nyt incitament til den europæiske sikkerheds- og forsvarspolitik, idet der blev fastlagt et overordnet mål, der skulle nås i 2003; og hertil kommer, at der blev skabt nye EU-strukturer, såsom Den Udenrigs- og Sikkerhedspolitiske Komité, EU's Militærkomité og EU's Militærstab. Den europæiske kapacitetshandlingsplan (ECAP), som søger at lukke hullerne i EU's kapacitet, forventes at indeholde indkøb af lagerførte produkter (standardprodukter) og samarbejdsprogrammer samt foranstaltninger med hensyn til forsvarsrelateret forskning og teknologi.

Der er ved at blive etableret et snævert samarbejde med NATO for at sikre EU adgang til NATO's planlægningsfaciliteter hvad angår ESDP-operationer. Der finder ekstensive

⁵ Udtrykket bruges i denne meddelelse synonymt med forsvarsmaterielpolitik.

konsultationer sted i denne sammenhæng for at sikre, at der er den størst mulige forenelighed mellem EU's og NATO's begreber til dette formål.

Uden for EU's institutionelle rammer er der i mellemtiden sket en omstrukturering af forsvarsrelaterede industrier. Virksomheder - som står over for stadig større konkurrence, især fra USA - ønsker et mere åbent og effektivt marked for at forbedre konkurrenceevnen på det forsvarsteknologiske og forsvarsindustrielle område. Grupper af medlemslande har taget de nye udfordringer op ved at indgå i ad hoc-aftaler, såsom hensigtserklæringen (LoI)⁶ og dens rammeaftale, som sigter mod at gøre det lettere at foretage en industriel omstrukturering; og Fællesorganet for Samarbejde på Forsvarsmaterielområdet (Organisme Conjoint de Coopération en matière d'Armement (OCCAr))⁷, som tager sigte på at forbedre forvaltningen af samarbejdsprogrammerne på rustningsområdet.

Disse forskellige initiativer med hensyn til europæisk våbenhandel og -produktion skal understøttes af mere sammenhængende overordnede rammer for at skabe bedre retlig sikkerhed og gøre det mere tiltrækkende for et større antal medlemslande at deltage.

Vedtagelsen for nylig af Rådets forordning (EF) nr. 150/2003⁸ om suspension af told på visse våben og former for forsvarsmateriel er et skridt i retning af at få etableret et europæisk marked for forsvarsprodukter.

Det Europæiske Konvent har sat skarpere fokus på disse målsætninger. En af dens arbejdsgrupper har haft en principiel forsvarsdebat og har fremsat en række vigtige anbefalinger⁹, som vil blive genstand for yderligere granskning og debat i konventets drøftelser i de kommende måneder.

1.2. Europæisk rustnings- og industripolitik

Der er en iboende målbevidsthed i EU's interne politik, herunder Lissabon-målene, og de eksterne mål, som alle politikker og instrumenter skal bidrage til. Det er Kommissionens opfattelse, at en dynamisk industri er af væsentlig betydning for Europa, hvis man skal kunne opretholde og øge velstanden, samtidig med at man opfylder dets bredere sociale, miljømæssige og internationale ambitioner¹⁰. Et af målene i Kommissionens meddelelse af 11. december 2002 om industripolitik i et udvidet Europa er at få industrisektoren tilbage på den politiske dagsorden. Et af de centrale budskaber er, at industripolitik, selv om den af natur er horisontal, skal tage hensyn til de specifikke karakteristika og behov i hver individuel sektor. I den forbindelse har STAR 21-rapporten, som blev offentliggjort i juli 2002, foretaget en dybtgående analyse af situationen og de udfordringer, som Europas rum- og luftfartssektor står over for, med særlig vægt på behovet for at tage hul på forsvarsdimensionen. Der blev iværksat en lignende undersøgelse af de maritime industrier (LeaderSHIP 2015) i januar 2003.

I den ånd og med henblik på Det Europæiske Råds møde i foråret den 21. marts 2003 blev der af Kommissionen og af nogle medlemsstater fremsat forslag om strukturreformer og

⁶ Hensigtserklæringen og dens rammeaftale omfatter seks lande, nemlig: Frankrig, Tyskland, Italien, Spanien, Sverige og Det Forenede Kongerige. Sigtet er at lette den industrielle omstrukturingsproces.

⁷ OCCAr omfatter fire lande, nemlig: Frankrig, Tyskland, Italien og Det Forenede Kongerige. Denne internationale organisation sigter mod at forbedre forvaltningen af samarbejdsprogrammerne.

⁸ I januar 2003 blev der udstedt en rådsforordning på grundlag af TEF's artikel 26 om suspension af told på visse våben og former for forsvarsmateriel, EFT L 25 af 30.1.2003, s. 1.

⁹ Endelig rapport fra arbejdsgruppe VIII -forsvar, 16. december 2002; CONV461/02

¹⁰ KOM(2002) 714 af 11. december 2002 om industripolitik i et udvidet Europa.

modernisering i Europa, så man styrker den økonomiske konkurrenceevne og skaber garanti for beskæftigelsesmuligheder for alle. Bl.a. blev der foreslået foranstaltninger til at fjerne alle skranker, der hæmmer markeds- og konkurrencevilkår, for hurtigt at få fuldendt lovgivningen om det indre marked, som for tiden er genstand for en fornyet gennemgang, med henblik på at opnå resultater, der reelt åbner op for markederne, at styrke forskningen og skabe klarere forbindelser mellem forskningsinstitutter og etablering af virksomheder.

Hvis det ikke lykkes at øge bidraget fra EU's politikker, især med hensyn til handel, udvikling, det indre marked, forskning og konkurrence, vil det føre til mindre end optimale løsninger hvad angår ESDP's effektivitet. Hvis det på samme måde ikke lykkes at skabe en europæisk dimension på markedet for forsvarsmateriel og med hensyn til investeringer i forskning, vil det med sikkerhed få en negativ indflydelse på højteknologiske virksomheders konkurrenceevne. Vidne og innovation er væsentlige elementer til at sætte disse virksomheder i stand til at konkurrere og samarbejde på lige fod med internationale konkurrenter såsom amerikanske virksomheder, som selv nyder en høj grad af opbakning fra deres regeringer.

Selv om EU-virksomheder er innovative virksomheder i verdensklasse, viser den ringe andel af europæisk patent- og FoU-virksomhed i forhold til EU's vigtigste konkurrenter, at de europæiske præstationer med hensyn til nyskabelser stadig ikke er gode nok. Det er disse kendsgerninger, der er forklaringen på de mindre opmuntrende resultater i konkurrencemæssig henseende i EU inden for nogle af de segmenter inden for økonomien, der skaber den højeste merværdi. Forskellige mål for komparative fordele afslører, at der i EU er en tendens til at specialisere sig inden for teknologi på mellemhøjt niveau og modne kapitalintensive industrier. Hvis det er af væsentlig betydning at opretholde styrken inden for disse sektorer, som udgør en høj andel af den samlede produktion og beskæftigelse, bør EU forsøge at styrke sin stilling ved at give teknologier såsom IT/telesektoren, elektronik, bioteknologi eller nanoteknologi den fornødne styrke inden for områder, hvor de halter bagefter deres vigtigste konkurrenter. Teknologibaserede industrier er ikke blot en kilde til viden og teknologiske afsmitninger på tværs af økonomien, men det er også dem, der udviser den største produktivitetsvækst. Den europæiske industris relative svaghed på disse områder samt deres lave andel i økonomien har stor indflydelse på den samlede vækst og produktivitet i EU.

Det reelle er, at der nu kommer et betydeligt bidrag til sikkerheds- og forsvarssystemer fra industrier og små og mellemstore virksomheder, der udvikler deres produkter og ydelser hovedsagelig til civile formål.

De forsvarsrelaterede industrier kunne drage nytte af den tilgang, der foreslås i EU's meddelelse om industripolitik.

1.3. Europæisk rustningspolitik og traktatens bestemmelser

Spørgsmål om våbenhandel og våbenproduktion ligger på grænsefladen mellem forsvarspolitik og industripolitik. Tidligere var det svært at forlige industrielle og forsvarsmæssige målsætninger. Den europæiske rustningsindustri har lidt under dette. Der er behov for at definere mere passende rammer.

I løbet af årene har den brede anvendelse af artikel 296¹¹ ført til en fragmentering af markeder og industrier på nationalt plan. Det skulle imidlertid være muligt at forbedre situationen ved

¹¹ TEF artikel 296 :

1. Denne traktats bestemmelser er ikke til hinder for følgende regler:

hjælp af bestemmelserne i de nuværende traktater. Med tilstrækkelig vilje skulle det være muligt at opstille et fælles sæt af regler om forsvarsmateriel, som tager hensyn til de helt specifikke forhold inden for rustningsindustrien, og som gradvist ville kunne gøre anvendelsen af artikel 296 til en undtagelse. Nogle af de krævede regler kunne enten falde ind under søjle et (EF-traktaten) eller søjle to (den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik) i EU-traktaten¹².

2. MÅLSÆTNINGERNE FOR EN EUROPÆISK RUSTNINGSPOLITIK

Rustningspolitiske spørgsmål¹³ kan grupperes under fire overskrifter:

- (1) Efterspørgsel efter forsvarsmateriel: harmonisering af militært og andet sikkerhedsrelateret materiel samt planlægning og indkøb af forsvarsrelateret materiel.
- (2) Udbud af forsvarsmateriel: afslutning af den industrielle konsolideringsproces (hovedsagelig industriernes eget ansvar), støttepolitikker og -aktioner fra Kommissionens og medlemsstaternes side med henblik på at skabe og opretholde en konkurrencedygtig struktur i Europa.

a) ingen medlemsstat er forpligtet til at meddele oplysninger, hvis udbredelse efter dens opfattelse ville stride mod dens væsentlige sikkerhedsinteresser

b) hver medlemsstat kan træffe de foranstaltninger, som den anser for nødvendige til beskyttelse af sine væsentlige sikkerhedsinteresser, og som vedrører fabrikation af eller handel med våben, ammunition og krigsmateriel; disse foranstaltninger må ikke forringe konkurrencevilkårene inden for fællesmarkedet for varer, som ikke er bestemt specielt til militære formål.

2. Rådet fastlægger med enstemmighed på forslag af Kommissionen ændringer til den liste, det har fastlagt den 15. april 1958, over de varer, hvorpå bestemmelserne i stk. 1, litra b), finder anvendelse.

¹² TEU's artikel 17

1. Den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik omfatter alle spørgsmål vedrørende Unionens sikkerhed, herunder gradvis udformning af en fælles forsvarspolitik, i overensstemmelse med andet afsnit, som vil kunne føre til et fælles forsvar, hvis Det Europæiske Råd træffer afgørelse herom. Det henstiller i så fald til medlemsstaterne, at de vedtager en sådan afgørelse i overensstemmelse med deres forfatningsmæssige bestemmelser.

Unionens politik i denne artikels betydning berører ikke den særlige karakter af visse medlemsstaters sikkerheds- og forsvarspolitik og skal overholde de forpligtelser, som visse medlemsstater, hvis fælles forsvar foregår i Den Nordatlantiske Traktats Organisation (NATO), har i henhold til den nordatlantiske traktat, og skal være forenelig med den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik, der er fastlagt inden for denne ramme.

Den gradvise udformning af en fælles forsvarspolitik understøttes, i det omfang medlemsstaterne måtte finde det hensigtsmæssigt, af samarbejde mellem dem på forsvarsmaterielområdet.

2. De spørgsmål, der er omhandlet i denne artikel, omfatter humanitære opgaver og redningsopgaver, fredsbevarende opgaver og kampstyrkers opgaver i forbindelse med krisestyring, herunder fredsskabelse.

Afgørelser i henhold til dette stykke, der har indvirkning på forsvarsområdet, berører ikke de politikker og forpligtelser, der er nævnt i stk. 1, tredje afsnit.

4. Denne artikels bestemmelser er ikke til hinder for, at der på bilateralt plan inden for rammerne af WEU og Den Atlantiske Alliance udvikles et tættere samarbejde mellem to eller flere medlemsstater, for så vidt dette samarbejde ikke er i strid med eller hæmmer det samarbejde, der er omhandlet i dette traktatafsnit.

5. Med henblik på at fremme målene i denne artikel vil bestemmelserne heri blive gennemgået på ny i overensstemmelse med artikel 48.

¹³ Disse spørgsmål blev allerede taget op i Kommissionens meddelelse fra 1997 om rustningspolitik, og resultater og anbefalinger heri har stadig gyldighed.

- (3) Markedet for forsvarsmateriel: passende lovgivningsmæssige rammer til regulering af de interne og eksterne aspekter; passende regler for omkostningseffektive indkøb af varer og ydelser, både fra medlemsstaternes materielkommandoer og fra eventuelle fremtidige europæiske materielkommandoer (indkøbsagenturer); og økonomisk effektiv eksportkontrol. Alt dette skal gøres samtidig med, at man bevarer de etiske standarder og fremmer gensidig markedsadgang.
- (4) Forskning: samarbejde og sammenhæng i den forsvarsrelaterede forskning på europæisk plan; udnyttelse af civile-militære synergier.

En indsats fra EU's side vil højst sandsynligt kunne skabe en øget værdi inden for område tre og fire ovf.

2.1. Efterspørgslen efter forsvarsmateriel

Nye fælles sikkerhedsrisici vil i stadig højere grad blive en opgave for multinationale koalitioner, hvilket vil kræve, at nationale styrker kan operere sammen (interoperabilitet).

I en ESDP-sammenhæng og i overensstemmelse med NATO er der også et påtrængende behov for at øge harmoniseringen af kravene i forbindelse med forsvarsmateriel. For at være økonomisk attraktivt bør dette give sig udslag i fælles programmer for forsvarsmateriel med fælles tekniske karakteristika og problemfri indkøbsprocedurer. Man bør øge det antal af programmer for forsvarsmateriel og efterfølgende indkøb, som iværksættes i fællesskab af det størst mulige antal medlemsstater.

Denne proces skulle kunne hjælpe med at skabe stordriftsfordele og besparelser som følge af en styrket forhandlingsposition i forbindelse med indkøb, hvilket kunne føre til mindskede omkostninger, hvortil kommer de fordele, der skabes i forbindelse med øget interoperabilitet. Med en højere grad af forudsigelighed og konsekvens på europæisk plan med hensyn til planlægning og indkøb ville industrien være i stand til at planlægge på forhånd og bedre tilpasse sin produktionskapacitet.

Når man tager forsvarsmateriels lange levetid i betragtning, vil harmoniseringen af planlægning og indkøb af materiel også afhænge af en forbedring af den nuværende europæiske kapacitetshandlingsplan, hvilket skulle hjælpe med at give et mere langsigtet perspektiv.

Den overordnede vejledning, overvågning af udviklingen og opstilling af finansieringsmetoder, der matcher ECAP-forslagene, vil kræve aktiv deltagelse af Det Europæiske Råd og forsvarsministrene for at opretholde udviklingsrytmen og skabe grundlag for den nødvendige politiske autoritet til at sikre hurtige beslutninger.

2.2. Udbud af forsvarsmateriel

Som bemærket ovf. har der været en støt konsolidering inden for forsvarsrelaterede industrier i de seneste år. Det gælder især inden for rum- og luftfartsindustrien, som, mens rationaliseringen har fundet sted, har styrket sin europæiske dimension. Der har endnu ikke kunnet konstateres en tilsvarende rationalisering af landbaserede systemer og orlogsværfter. En gennemgribende rationalisering inden for disse sektorer er i dag nødvendig for at opretholde den europæiske kapacitet på områder, hvor Europa traditionelt har været stærk og teknologisk avanceret.

Udvidelsen vil stille særlige udfordringer, idet forsvarsindustrierne i de nye medlemsstater for størstedelen kører med tab. Omstrukturering og rationalisering er nødvendig for at gøre dem levedygtige. Denne proces kunne hjælpes på vej på basis af social- og regionalpolitikken, ved at man anvender EU's strukturfonde i overensstemmelse med de gældende regler.

Behovet for at dele de enorme udviklingsomkostninger ved nye systemer og for at få kendskab til væsentlige teknologier har fået europæiske og amerikanske virksomheder til at indgå partnerskaber såsom Joint Strike Fighter, nu omdøbt til F-35, som Lockheed Martin har stået i spidsen for. Dette er det største forsvarsprogram i historien med en værdi på 200 mia. USD over de næste 30 år. Det er et program, der forventes at dominere de forsvarsindustrielle relationer tværs over Atlanten i de næste mange år. Projektet tilbyder de deltagende lande muligheden for at skaffe kontrakter til deres lokale industri inden for avanceret rum- og luftfartsteknologi. Fire EU-lande har skrevet under på at deltage i programmet og bevilget omkring 4 mia. EUR hertil. Pentagon har bestilt 2 900 fly. For at illustrere den store forskel i den transatlantiske købekraft kan det nævnes, at den største europæiske ordre kun beløber sig til 150 fly.

I mellemtiden fremstilles der imidlertid for tiden tre jagerfly i Europa: Eurofighter, som er et joint venture mellem Tyskland, Italien, Spanien og Det Forenede Kongerige; det franske Rafale; og det svensk-britiske Gripen.

Sådanne europæiske projekter har visse fordele. De kan også komme hurtigere i tjeneste end F-35, da Rafale og Gripen allerede er i tjeneste, og Eurofighter er planlagt at være klar i 2003.

Sådanne valg med hensyn til centrale programmer for forsvarsmateriel kan have negative industripolitiske konsekvenser med hensyn til Europas evne til at opretholde en konkurrencedygtig og hjemmebaseret jagerflysindustri. Dette må forventes at få indvirkning på den civile luftfartsindustri.

De europæiske virksomheders resultater er meget forskellige. Virksomheder uden for USA behandles generelt mindre favorabelt, når de søger at levere til eller indgå partnerskaber med amerikanske virksomheder om at levere til amerikanske indkøbsagenturer. Virksomheder i Europa skal også vedtage særlige lokale arrangementer for at være i overensstemmelse med reglerne om ejerskab af forsvarsvirksomheder i USA. Og selv i de tilfælde, hvor europæiske virksomheder, eller i nogle tilfælde deres regeringer, har investeret store summer i nye våbensystemer, som skal udvikles i USA, er deres mulighed for at få adgang til centrale design- og udviklingsfaser sjældent tilfredsstillende. Ud over det potentielle tab af evnen til i EU at bevare virksomheder med førsteklases kontraheringsstatus vil fremtiden for tusindvis af små og mellemstore virksomheder i Europa, som direkte eller indirekte er forbundet med disse kontrahenter, se usikker ud.

Der er fare for, at den europæiske industri reduceres til at få status som underleverandør til førsteklases kontrahenter i USA, mens den centrale knowhow er forbeholdt amerikanske virksomheder.

Beslutninger om at omstrukturere i Europa vil i første række blive truffet af virksomhederne selv som en funktion af markedsforholdene, herunder aktionærernes interesser. Men der er grænser for, hvad virksomhederne kan præstere alene med hensyn til yderligere effektivitet, så længe de rammer, inden for hvilke de opererer, forbliver uændrede. Hensynet til forsyningssikkerhed betyder, at medlemslandene individuelt eller kollektivt har en klar interesse i en konkurrencepræget industristruktur af hensyn til de nationale væbnede styrkers og ESDP's behov. Den offentlige interesse kræver også, at vi tager hensyn til de betydelige afsmittende virkninger i form af civil anvendelse af disse højteknologiske industrier.

2.3. Regulering af markedet for forsvarsmateriel i EU

De europæiske forsvarsrelaterede industrier befinder sig for tiden på et kritisk trin i deres udvikling, og de beslutninger, der træffes nu, kan forventes at være afgørende for deres fremtidige muligheder og styrke i de kommende årtier. Det er en yderligere komplikation, at mange af de samme virksomheder er involveret i produktion til både det civile marked og til markedet for forsvarsmateriel, som er underlagt helt forskellige lovgivningsmæssige rammer.

Det er af største betydning at få mindsket de europæiske virksomheders handicap i forhold til deres konkurrenter, især i USA, et handicap som skyldes det forhold, at de forskrifter, der gælder for forsvarsrelaterede aktiviteter, ikke er homogene i EU, men fragmenterede på nationalt plan. Med hensyn til markedsadgangen uden for EU betyder det forhold, at problemer normalt tages op i de enkelte medlemslande, et betydeligt tab i forhandlingsstyrke. Europæiske virksomheders og deres regeringers manglende evne til i fuldt omfang at udnytte den vægt, som i EU kan skabes ved at handle i fællesskab, kan kun være til skade for den europæiske industri.

For at løse disse problemer bør medlemslandene sigte mod at skabe et ægte europæisk marked for forsvarsmateriel. Dette ville være i overensstemmelse med den målsætning, der allerede er fastlagt af de medlemslande, der er medlemmer af Den Vesteuropæiske Rustningsgruppe (WEAG)¹⁴. I praksis har manglen på bindende tilsagn svækket de resultater, der er opnået i forbindelse med denne målsætning. Der kunne rådes bod på denne mangel, hvis der blev indført regelsæt i EU, der kan skabe retssikkerhed og ensartet gennemførelse af lovgivningen, ligesom man vil kunne bane vejen for inddragelse af et større antal medlemslande.

2.4. Forskning

Det europæiske samarbejde om forsvarsrelateret forskning er begrænset og svagt funderet. Kun WEAG¹⁵ (Den Vesteuropæiske Rustningsgruppe) har i dag den særlige opgave at forvalte programmerne om forskningssamarbejde på forsvarsområdet, men forvalter kun 2,5 % af de europæiske forsvarsinvesteringer. Hverken Fællesorganet for Samarbejde på Forsvarsmaterielområdet (OCCAr) eller LoI er for tiden involveret på forskningsområdet.

De europæiske landes investeringer er fire til fem gange lavere end USA's, en forskel der yderligere forværres af fragmenteringen af den europæiske forskning, som således gør det muligt for USA at påtvinge kvalitetsstandarder på et niveau, som ofte er svære at nå op på for europæerne, da der ikke er tilstrækkeligt med investeringer på visse teknologiske nøgleområder.

I Europa er der en streng adskillelse mellem civil og militær forskning. Teknologioverførslerne fra den civile sektor til forsvarssektoren udgør et meget begrænset antal, mens resultaterne af den europæiske forsvarsforskning betragtes som egnede til overførsel til civile aktiviteter. Man bør forstærke denne synergi ved at skabe en gensidig afsmitningseffekt med henblik på at styrke den europæiske industrielle konkurrenceevne og

¹⁴ Deres forsvarsministre har allerede godkendt et sæt principper, der er nedfældet i Coherent Policy Document (CDP) i 1990 og i en opdateret CDP i 1999, som tager sigte på at udbrede deres aktiviteter til alle WEAG-medlemmer.

¹⁵ 19 medlemmer (europæiske NATO-lande): Belgien, Danmark, Finland, Frankrig, Grækenland, Italien, Det Forende Kongerige, Luxembourg, Nederlandene, Norge, Polen, Portugal, Spanien, Sverige, Tjekkiet, Tyrkiet, Tyskland, Ungarn og Østrig. Nederlandene har haft formandskabet siden den 1. januar 2003 for to år.

bidrage til at nå den målsætning, der blev fastsat på mødet i Det Europæiske Råd i Barcelona i marts 2002 om at nå op på 3 % af BNP til finansiering af forskning i 2010¹⁶.

Forskning på forsvarsområdet spiller en afgørende rolle i USA's innovationspolitik; alle industrivirksomheder, herunder den civile sektor, nyder godt af dette forhold. Denne gensidige påvirkning fra den forsvarsmæssige og den civile forskning har både haft positive virkninger for de amerikanske våbenproducenter og for de civile brugere med hensyn til udvikling af markeder, afsætningsmuligheder og omkostninger. De amerikanske militære anskaffelser inden for avancerede teknologier har ved at påtage sig en risiko og omkostningerne ved demonstrationer og afskrivninger favoriseret de amerikanske leverandører og lettet deres integrering i civile applikationer: Internettet, grænsefladen "windos-icons-pointer", mikroprocessoren "RIC" (som man finder i dag i mobiltelefoner) eller GPS (Global Positioning System) er alle systemer, som oprindeligt blev finansieret ved hjælp af amerikansk militær forskning, især som følge af DARPA's virksomhed (Defence Advance Research Project Agency, et agentur for projekter inden for avanceret forsvarsrelateret forskning).

3. Aktionsforslag

Formulering af en europæisk politik for forsvarsmateriel vil være en langsigtet proces, der involverer mange forskellige aktører. Denne meddelelse fokuserer på en række specifikke foranstaltninger, som Kommissionen mener kan yde et bidrag til at nå de bredere målsætninger i EU. Det er tanken med de foreslåede foranstaltninger, at de skal opmuntre til industriel omstrukturering og konsolidering, fremme etableringen af et europæisk marked for forsvarsmateriel og styrke den europæiske industris konkurrenceevne samt nå bredere socioøkonomiske målsætninger.

3.1. Mod et europæisk marked for forsvarsmateriel

3.1.1. Standardisering

Mens arbejdet med standardisering af forsvarsmateriel i overvejende grad er et teknisk spørgsmål, er det en vigtig forudsætning for at få åbnet op for de nationale markeder og gradvist at få etableret et samlet europæisk marked. Både producenter og offentlige myndigheder (forsvarsministerierne) vil drage fordel af en fælles reference for standarder, der er udarbejdet i overensstemmelse med arbejde, der gøres i NATO. Det vil hjælpe til at øge omkostningseffektiviteten og interoperabiliteten. Dette er en nødvendighed, der er anerkendt af alle interessenter, som deltager på frivillig basis i udviklingen af en "håndbog for standardisering af forsvarsmateriel". Den vil indeholde referencer til standarder og standardlignende specifikationer, der i almindelighed anvendes til at støtte kontrakter om indkøb af forsvarsmateriel samt retningslinjer om den optimale udvælgelse af sådanne standarder.

Den aktion, der er ved at komme i gang med deltagelse af forsvarsministerierne og industrien og med assistance fra CEN, finansieres som led i rammekontrakten for standardisering fra 1998. Kommissionen vil sikre, at den europæiske håndbog er klar i sin indledende fase ved udgangen af 2003 og i en første operationel version omkring udgangen af 2004.

¹⁶ KOM(2002) 499 endelig.

Den næste fase skulle så være at give håndbogen formel status, så dens anvendelse, når dens indhold først er godkendt, sker systematisk i forbindelse med kontrakter om indkøb af forsvarsmateriel. Kommissionen vil så foreslå passende kompletterende foranstaltninger for at sikre, at håndbogen føres ajour og fortsat anvendes.

3.1.2. Overvågning af forsvarsrelaterede industrier

I overensstemmelse med EU's opgave, der går ud på at opretholde industriens konkurrenceevne (artikel 130 TEF), bør Kommissionen holde øje med situationen i alle industrisektorer. For på EU-plan (herunder nye medlemslande) at overvåge den økonomiske situation for det forsvarsrelaterede industrigrundlag, herunder dets evne til at understøtte ESDP's forsyningsbehov, behøver EU generel adgang til alle relevante data. Konkurrenceniveau og designekspertise, geografisk fordeling af ekspertise, FoU-investeringer osv. skal være kendt og målt for at muliggøre benchmarking og bidrage til formulering af relevante politikker. Desuden behøver fabrikanterne en større viden om de markedsforhold, hvorunder omstruktureringen kan finde sted.

Til dette formål foreslås det at iværksætte en overvågningsaktivitet for forsvarsrelaterede industrier under anvendelse af de data, der findes inden for EUROSTAT og i det europæiske statistiske system (ESS), samt af alle relevante informationskilder, herunder industrisammenslutninger, uden at man bryder gældende regler om fortrolighed.

3.1.3. Overførsler inden for EU

Kommissionen må konstatere, at overførsler inden for EU af forsvarsmateriel indebærer tunge og langsommelige procedurer, idet der forudsættes en multiplicering af de nationale procedurer. Disse procedurer tager form af individuelle licenser, der udstedes til virksomhederne, import-/eksportlicenser, leveringskontrol eller certifikater til endelige brugere. Desuden finder de samme procedurer anvendelse på forsvarsmateriel, når det overføres til andre medlemsstater, eller når det eksporteres til tredjelande. En forklaring på disse komplicerede procedurer er, at medlemsstaterne ønsker at kontrollere den endelige anvendelse af forsvarsmateriellet, især når det eksporteres til tredjelande.

Kommissionen har derfor sammen med nationale eksperter gjort sig overvejelser om, hvordan man kan forenkle overførslerne inden for EU af forsvarsrelaterede produkter. En af disse overvejelser går ud på, at man f.eks. kunne foretage en indbyrdes tilnærmelse af de nationale licenssystemer ved at indføre princippet om en global autorisation, der kan anvendes på mellemstatslige programmer og industrielle samarbejdsprogrammer.

Det forekommer nødvendigt at iværksætte en konsekvensanalyse af den forøgede værdi, som et lovgivningsinitiativ på EU-plan kunne skabe. Der bør i den forbindelse tages hensyn til de erfaringer, man har gjort i forbindelse med overførselsarrangementer for militært udstyr til de væbnede styrker i henhold til relevante NATO-aftaler. På baggrund af resultaterne af denne analyse vil Kommissionen foreslå et passende lovgivningsinstrument (forordning eller direktiv). Arbejdet med udarbejdelse heraf begynder ved udgangen af 2004.

3.1.4. Konkurrencepolitik

Konkurrencepolitikken er et væsentligt element i det fælles marked, som ikke udgør en hindring for teknologiske ændringer eller hæmmer det private initiativ. Desuden skal den sikre, at ændringer som følge af markeds kræfterne, som f.eks. i kraft af fusioner og

erhvervelser, ikke fører til, at der skabes dominerende stillinger, eller at disse styrkes, men at det i stedet fører til fordele med hensyn til innovation og valuta for pengene.

Hidtil har Kommissionen, i det omfang rent militære fusioner er anmeldt til den i henhold til EU's forordning om fusionskontrol, ikke rejst indvendinger mod sådanne operationer. I den seneste tid har man imidlertid kunnet konstatere komplekse grænseoverskridende fusioner, som kræver en gennemgribende vurdering af deres samlede indvirkning på konkurrencen, især med hensyn til produkter med dobbelt anvendelse eller civile produkter. Både industrien og regeringerne ville sætte pris på større klarhed. Fabrikkerne behøver stabile og gennemsigtige rammer, inden for hvilke omstruktureringen kan finde sted. Ud over de øvrige markedsdeltageres interesser, især kunderne, bør der tages hensyn til konkurrenter og underleverandører fra andre medlemslande.

På grund af de særlige specifikke forhold og særlig den snævre forbindelse med de offentlige myndigheder kan forsvarssektoren direkte eller indirekte nyde godt af offentlig støtte i form af statsstøtte. I betragtning af bestemmelserne i TEF's artikel 296 - i det omfang de pågældende virksomheder udelukkende fremstiller militært udstyr - har TEF's artikel 87 om kontrol med statsstøtte hidtil ikke været anvendt. Der har heller ikke været anmeldt sådan støtte baseret på det argument, at den bidrog til "virkeliggørelsen af vigtige projekter af fælleseuropæisk interesse", som det er fastlagt i TEF's artikel 87, stk. 3, litra b). Offentlig økonomisk støtte til produktion af forsvarsmateriel bør under ingen omstændigheder ændre konkurrencevilkårene på det fælles marked for varer, som ikke har et specifikt militært anvendelsesformål. Dette aspekt er af særlig relevans, når de pågældende virksomheder fremstiller både rent militære og ikke-militære produkter. Det er især nødvendigt at sikre, at der ikke forekommer nogen krydssubsidiering mellem disse to aktiviteter. Støtte til ikke specifikt militære produkter falder inden for anvendelsesområdet for standardbestemmelserne om statsstøtte.

Kommissionen agter at fortsætte sine overvejelser om anvendelse af konkurrencereglerne inden for forsvarssektoren under skyldig hensyntagen til de helt specifikke forhold på dette område og bestemmelserne i TEF's artikel 296.

3.1.5. Mere valuta for pengene i forbindelse med indkøb af forsvarsmateriel

Ved at fjerne ineffektivitetsfaktorerne på de europæiske markeder for forsvarsmateriel ville man opnå fordele som følge af øget konkurrence og international handel, samt en begrænsning af overlappende FoU-arbejde og både stordriftsfordele og læringseffekter med hensyn til produktion.

En yderligere åbning af indkøb af forsvarsmateriel på EU-plan vil sikre, at alle virksomheder ville have at gøre med de samme grænseflader og processer for udvikling, levering osv. af udstyr samt for at byde på kontrakter. De lande i EU, som også er medlemmer af WEAG har allerede tilsluttet sig denne tilgang og forsøgt at åbne deres respektive markeder ved at oprette nationale indkøbsagenturer og ved at offentliggøre deres behov for indkøb af forsvarsmateriel i de nationale "statstidender". Imidlertid har mangelen på bindende tilsagn svækket den indsats.

Et første skridt i retning af at harmonisere reglerne for offentlige indkøb bør være at se på de forskellige former for praksis og nå frem til en fælles tilgang.

På dette grundlag bør man i EU foretage nogle overvejelser over, hvordan man kan optimere indkøb af forsvarsmateriel på nationalt plan og på EU-plan. Der tænkes her på produkter, som

indkøbes af forsvarsministerierne i medlemsstaterne eller af et eventuelt europæisk agentur, der måtte blive oprettet i fremtiden. Slutmålet vil være at have et fælles sæt af regler for indkøb af forsvarsmateriel i Europa.

Der er afsagt flere betydningsfulde domme af Domstolen i de seneste år, som er relevante for dette arbejde - især med hensyn til at definere rækkevidden af artikel 296. Kommissionen vil udsende en fortolkningsmeddelelse ved udgangen af 2003 om de konklusioner, der kan drages af disse domme.

Parallelt hermed vil den arbejde på en grøn bog, som forventes at kunne udsendes i 2004 som grundlag for drøftelser med interessenterne. Målet vil være at opnå en aftale om indkøbsregler, der skal finde anvendelse på forsvarsmateriel, afhængigt af dette materiels følsomhed.

Med oprettelsen af det europæiske marked for forsvarsmateriel, der fungerer på grundlag af rimelig konkurrence mellem europæiske virksomheder, vil det ikke længere være nødvendigt med kompensationer (dvs. den praksis, at der kræves industriel kompensation som en betingelse for køb af forsvarsmateriel og/eller tjenesteydelser). På grund af eksisterende kontraktsforpligtelser vil det imidlertid blive nødvendigt at indføre overgangsordninger. Ovennævnte grøn bog vil også tage dette spørgsmål om kompensationer op både i en EU-intern sammenhæng og udadtil.

3.1.6. Eksportkontrol med varer med dobbelt anvendelse

Varer med dobbelt anvendelse er varer, software og teknologier, der formodes at kunne have både civil og militær anvendelse¹⁷. Medlemsstaterne kontrollerer eksport af disse varer og deltager individuelt i en række uformelle (politisk, men ikke retligt bindende) internationale eksportkontrolordninger¹⁸.

EF-forordning (nr. 1334/2000), som er baseret på TEF's artikel 133, og som støtter princippet om fri bevægelighed for varer i EU, fastsætter retligt bindende fælles principper og regler om national gennemførelse og håndhævelse af ordninger til kontrol med eksport af varer med dobbelt anvendelse i EU. Der er en klar forbindelse til eksportkontrolordningerne, da forordningen omfatter en fælles liste over kontrolomfattede varer, som er direkte udledt af konsensusbeslutningerne i ordningerne.

På grund af forskellene i gennemførelsen af eksportkontrolforpligtelserne fra de landes side, der deltager i eksportkontrolordningerne (for ikke at tale om dem, der ikke deltager i ordningerne), må man være meget omhyggelig med at undgå, at civile industrisektorer, såsom den nukleare, kemiske, biologiske og farmaceutiske industri, rum- og luftfartsindustrien og

¹⁷ Definitionen er taget fra EF-forordning nr. 1334/2000 fra 22. juni, 2000.

¹⁸ Australia Group kontrollerer eksport og omladninger, der kunne føre til spredning af kemiske og biologiske våben.

Ordningen for kontrol med missilteknologi tager sigte på at forhindre spredning af ubemandede fremføringssystemer til masseødelæggelsesvåben ved at kontrollere eksporten af missiler og hermed beslægtede teknologier.

Gruppen af leverandører af nukleart materiale kontrollerer overførsler af nukleart relateret udstyr, materiale og teknologi til dobbelt anvendelse for at forhindre civil nuklear handel i at bidrage til erhvervelse af nukleare våben.

Wassenaar-arrangementet kontrollerer overførsler af konventionelle våben og følsomme varer og teknologier til dobbelt anvendelse, hovedsagelig elektroniske produkter, bredt defineret.

informationsteknologier, som potentielt påvirkes af kontrolordningerne, bliver pålagt unødige eller ulige begrænsninger.

Ved at give retsform til de beslutninger, der træffes af medlemsstaterne i forbindelse med eksportkontrolordninger, pålægger EU de europæiske industrier eksportkontrolrestriktioner. Kommissionen er ikke medlem af ordningerne (undtagen Australia Group). Der er behov for at øge Kommissionens engagement for mere effektivt at bidrage til en koordinering af medlemslandenes positioner i de forskellige ordninger og for at repræsentere EU's interesser. Især vil Kommissionen, samtidig med at den støtter den centrale målsætning om sikkerhed for alle EU-borgere, også se på det indre markedes funktion og en lang række civile industrisektorerens økonomiske interesser.

EU håndhæver eksportkontrol med varer med dobbelt anvendelse af sikkerhedshensyn og i overensstemmelse med beslutninger truffet i de instanser, der beskæftiger sig med eksportkontrol, men der bør også tages hensyn til deres indvirkning på konkurrenceevnen hos EU's industrier inden for forsvarsmateriel og varer med dobbelt anvendelse. Der er behov for at sikre, at alle aspekter behandles på passende vis i et udvidelsesperspektiv for at sikre, at både markedet for varer med dobbelt anvendelse og EU's eksportkontrolordning ikke påvirkes negativt.

Kommissionen vil tage spørgsmålet om, hvordan man når disse mål, op med medlemslandene i de relevante arbejdsgrupper i Rådet, herunder også de særlige udfordringer, som udvidelsen stiller.

3.2. I retning af en mere sammenhængende europæisk indsats med hensyn til avanceret forskning i sikkerhedsspørgsmål

På grund af sine lange erfaringer med forvaltning af forskningsprogrammer i EU og med koordinering af aktiviteter og nationale forskningsprogrammer er Kommissionen rede til at stille sin ekspertise til rådighed for et initiativ til at fremme det avancerede samarbejde inden for forskning med relation til global sikkerhed.

De erfaringer, man har haft med skabelsen af det europæiske forskningsområde, viser, at EU og dets medlemsstater ville få større fordel af nationale forskningsprogrammer, hvis de var bedre koordineret. Dette gælder i endnu højere grad for avanceret forskning med relation til sikkerhed. Ved at samle bestræbelserne på europæisk niveau med henblik på de langfristede krav, kunne de avancerede teknologier, der er af afgørende betydning for Europa, udvikles bedre, og der kunne opnås en reel europæisk merværdi.

På denne baggrund, og som det foreslås af Europa-Parlamentet i sin resolution af 10. april 2002, vil Kommissionen opfordre repræsentanterne for de nationale administrationer, industrien og forskningen med betydelige aktiviteter på dette område til i løbet af 2003 at fastlægge en europæisk dagsorden for avanceret forskning i sikkerhedsspørgsmål og de retningslinjer, som bedst gør det muligt at opfylde disse behov ved en fælles indsats.

Som forberedelse til gennemførelsen af denne dagsorden for avanceret forskning med relation til global sikkerhed agter Kommissionen at iværksætte et forberedende projekt sammen med medlemsstaterne og industrien med det formål at gennemføre visse specifikke og konkrete elementer, som især kan bidrage til gennemførelsen af Petersberg-opgaverne. Denne foreløbige operation, som maksimalt må vare tre år, vil udgøre en pilotfase, hvormed det skal gøres muligt at erhverve de nødvendige erfaringer til at evaluere de betingelser og retningslinjer, som virker fremmende for et effektivt samarbejde mellem de nationale

forskningsprogrammer, der har relation til den globale sikkerhed. Ordningen vil i givet fald være koncentreret om et begrænset antal emner, der er omhyggeligt udvalgt på forskellige områder, der kombinerer avancerede teknologier, og om specifikke ledsageforanstaltninger.

4. EMNER, DER KAN TAGES OP TIL YDERLIGERE OVERVEJELSE I EU OG MEDLEMSSTATERNE

4.1. Forslag om et agentur for forsvarsmateriel i EU

I artikel 17 i traktaten om Den Europæiske Union siges det: "Den gradvise udformning af en fælles forsvarspolitik understøttes, i det omfang medlemsstaterne måtte finde det hensigtsmæssigt, af samarbejde mellem dem på forsvarsmaterielområdet". I den erklæring om WEU, som er et bilag til Maastricht- og Amsterdam-traktaterne, har man forudset muligheden af at skabe et europæisk agentur for forsvarsmateriel. Konventets arbejdsgruppe for forsvarsspørgsmål havde i sine anbefalinger et forslag om oprettelse af et agentur for forsvarsmateriel og strategisk forskning på mellemstatsligt plan, som også ville kunne bidrage til at sikre, at kapaciteten forbedres. Dette forslag fandt støtte i den erklæring, der blev fremsat på det fransk-britiske topmøde i *Le Touquet* den 4. februar 2003.

Nogle medlemsstater har allerede igangsat forskellige fælles indkøbs- og forskningsinitiativer såsom OCCAr, LoI og WEAO. Et eventuelt EU-initiativ bør bygge på dette grundlag. Vi bør søge at skabe en ramme for forsvarsmateriel i EU, som omfatter:

- samarbejdsprogrammer på grundlag af OCCAr, hvor man gradvis inddrager lande, der ønsker at deltage i denne form for samarbejde, i overensstemmelse med OCCAr-reglerne (nemlig opgivelse af kravet om "juste retour" (kompensation));
- forskning og teknologi: Det europæiske aftalememorandum (MoU), som blev indgået inden for rammerne af Den Vesteuropæiske Våbenorganisation (Western European Armaments Organisation) indeholder en række værdifulde ideer, som kunne undersøges nærmere; på længere sigt kunne man overveje af skabe et europæisk DARPA (Defence Advance Research Project Agency);
- indkøb af standardprodukter. Da dette spørgsmål for tiden ikke behandles på europæisk plan, bør EU give dette aspekt særlig prioritet.

Hvis der etableres et eller flere agenturer til at overvåge en sådan EU-ramme, bør de(t) afspejle medlemsstaternes politiske valg, at meget af dette arbejde fortsat skal gøres uden for den nuværende EF-traktats rammer. Det ville ikke desto mindre være en god idé at benytte EF's mekanismer og instrumenter i de tilfælde, hvor medlemsstaterne er enige om, at EF kan yde et bidrag (f.eks. hvor arbejdet har berøring med markedsmekanismer, eller hvor det kan være muligt på forskningsområdet at bygge på erfaringerne med civile rammeprogrammer). Også på længere sigt kan medlemsstaterne beslutte at etablere en form for finansieringsmekanisme, der skal sikre, at medlemsstater med uforholdsmæssigt små nationale forsvarsbudgetter ikke desto mindre bidrager med deres rimelige andel til EU's kapacitet.

En yderligere fordel ved en sådan ramme for forsvarsmateriel i EU er, at det i nogle tilfælde ville styrke EU's position ved forhandlinger om kommercielle aftaler om forsvarsmateriel.

4.2. Forsyningsikkerhed

Indtil for nylig har de enkelte medlemsstater hver især primært taget sig af spørgsmålet om forsyningsikkerhed. Konsolideringen på forsvarsområdet, som er nødvendig for Europa, hvis der skal opretholdes et konkurrencedygtigt grundlag, må forventes at føre til en øget sektoral koncentration. Regeringerne vil være nødt til at acceptere tabet af nogen indenlandsk kapacitet, at købe ind direkte fra udenlandske eller transnationale virksomheder og at åbne for muligheden for ændringer i ejerskabet af forsvarsvirksomheder. Der er allerede en vis indbyrdes afhængighed mellem nationer med hensyn til forsyning med visse former for våbenmateriel. Nogle lande køber hele systemer fra udenlandske virksomheder, og selv i de tilfælde, hvor et land foretager sine indkøb hos nationale leverandører, indeholder det mest komplekse udstyr nogle komponenter fra ikke-indenlandske kilder.

Ved at gå over til en mere EU-orienteret tilgang med hensyn til forsyningsikkerhed ville regeringerne kunne:

- undgå at beholde ikke-konkurrencedygtig overskudskapacitet ved at placere ordrer hos nationale virksomheder,
- være i stand til at muliggøre transnationale fusioner, der indebærer en ændring i ejerforholdene,
- gøre det lettere at foretage transnationale flytninger og overførsler af personel, der arbejder med klassificerede spørgsmål,
- muliggøre transnationale overførsler af varer og teknologi.

En sådan tilgang ville *de facto* hjælpe med at diversificere forsyningskilderne og derved mindske afhængigheden af en enkelt leverandør, såsom USA.

Fremskridt i EU på dette punkt bør bygge på det arbejde, der allerede er gjort i andre sammenhænge, såsom LoI, NATO og WEAG.

4.3. Spørgsmål omkring handel med forsvarsmateriel

En mere omfattende åbning af udenlandske markeder, især markedet i USA, for europæiske forsvarsrelaterede produkter er en væsentlig målsætning, da det er af essentiel betydning for forsvarsindustrierne i EU at opretholde og yderligere udvikle deres designekspertise og kompetence inden for de mest avancerede teknologier. Hvis dette ikke sker, vil de fleste af de europæiske markeder fortsat være åbne for amerikanske producenter, mens det amerikanske marked vil forblive lukket, undtagen hvad angår nogle få europæisk ejede, men amerikansk baserede virksomheder.

Der kunne opnås større troværdighed på dette område ved at konsolidere de nationale markeder for forsvarsmateriel og udnytte det potentiale, der er forbundet med et kombineret budget for indkøb af forsvarsmateriel i EU (nationalt og EU). Denne proces ville skabe større forhandlingskapital med henblik på arbejde i retning af øget gensidighed og skabe mere ensartede betingelser for europæiske virksomheder, der søger adgang til de amerikanske markeder.

Det er nødvendigt med yderligere arbejde omkring nogle af disse aspekter. Kommissionen vil komme tilbage hertil på et senere tidspunkt.

Med hensyn til de etiske overvejelser i forbindelse med våbenhandel vedtog Rådet i 1998 en EU-kodeks vedrørende våbeneksport. Denne kodeks er et politisk bindende instrument, der søger at skabe "høje fælles standarder" for medlemsstaterne, som skal følges, når der træffes beslutninger om våbeneksport, og som skal øge gennemsigtigheden, når det drejer sig om eksport af konventionelle våben. Den indeholder også en specifik operativ mekanisme, der skal få medlemsstaterne til at afholde sig fra at indgå i transaktioner, som ikke er tilladt i andre EU-lande. Der er aftalt en fælles liste over militære produkter, som kodeksen gælder for, og denne tjener som en retningslinje; medlemsstaterne kan frit anvende deres egne lister.

De seks lande, der har underskrevet hensigtserklæringen (LoI), har taget et første skridt mod en praktisk løsning for at strømline eksportbeslutninger vedrørende produkter fra multinationale virksomheder. De tanker, der kommer til udtryk heri, bør tjene som grundlag for udarbejdelsen af fremtidige EU-regler. Især bør der i forbindelse med en beslutning om at eksportere til lande uden for EU tages hensyn til behovet for forudgående konsultation med de medlemsstater, der skal give de nødvendige tilladelser, samtidig med at man anerkender den i sidste instans eksporterende stats politisk ansvar.

5. KONKLUSION

Formålet med denne meddelelse er at yde et yderligere bidrag til opnåelse af større effektivitet inden for forsvarsmaterielindustrien, hvilket både er en målsætning i sig selv og en vigtig udfordring, hvis EU skal skabe en succesrig ESDP. Kommissionen foreslår:

- at der bevilges de nødvendige økonomiske ressourcer for at sikre, at den europæiske standardiseringshåndbog er klar i 2004, hvorefter den vil foreslå tidssvarende supplerende foranstaltninger for at sikre, at håndbogen benyttes og ajourføres,
- at der etableres en overvågningsaktivitet for forsvarsrelaterede industrier under anvendelse af de data, der findes inden for EUROSTAT og i det europæiske statistiske system (ESS), samt af alle relevante informationskilder, herunder industrisammenslutninger, uden at man bryder gældende regler om fortrolighed,
- at der i 2003 iværksættes en konsekvensanalyse, og at man ved udgangen af 2004 begynder at udarbejde et passende retligt instrument, der skal gøre det lettere at overføre forsvarsmateriel inden for EU,
- at fortsætte sine overvejelser om anvendelse af konkurrencereglerne inden for forsvarssektoren under skyldig hensyntagen til de helt specifikke forhold på dette område og bestemmelserne i TEF's artikel 296,
- at der anstilles overvejelser over, hvordan man kan optimere indkøb af forsvarsmateriel på nationalt plan og på EU-plan. I betragtning af en række betydningsfulde domme afsagt af Domstolen inden for de seneste år, især med henblik på at definere rækkevidden af artikel 296, vil Kommissionen udsende en fortolkningsmeddelelse ved udgangen af 2003 om de konsekvenser, der kan drages af disse domme. Parallelt hermed vil den arbejde på en grøn bog, som formodes at blive udsendt i 2004 som grundlag for drøftelser med interessenterne,
- at man i de relevante arbejdsgrupper i Rådet behandler spørgsmålet om Kommissionens rolle i eksportkontrolordninger,

- at der lanceres en forberedende aktion inden for avanceret forskning med relation til den globale sikkerhed for sammen med medlemsstaterne og industrien at iværksætte visse specifikke og konkrete elementer, som især kan bidrage til gennemførelsen af Petersberg-opgaverne,
- at man fortsætter arbejdet med at skabe en eventuel ramme for forsvarsmateriel i EU. Inden for denne ramme vil man kunne samle de nationale initiativer, især i samarbejdsprogrammer, inden for FoU, og hvad angår standardprodukter. Den vil opmuntre medlemsstaterne til at slutte sig til sådanne programmer, og den vil sætte EU i stand til efter omstændighederne at gøre brug af EF's mekanismer og instrumenter.